

O LIDSKÉ UBOHOSTI

Pojednání *De miseria humana* (*O lidské ubohosti*, 1495) otiskujeme v zkráceném znění. Kromě několika kratších pasáží z něho vypouštíme úvahu o jednolivých lidských stavech, zabírající téměř celou druhou polovinu traktátu, jenž směřuje k závěru, že v tomto životě nelze najít štěstí: odměnou za ctnost je nesmrtelnost; teprve toho, kdo jí dosáhl, lze pokládat za šťastného.

Když jsem se rozhodl vypsát lidské bědy a útrapy, zdá se mi, že je nejprůhodnější začít od počátku a narození. Nemám ovšem v úmyslu popisovat podrobně náš vznik a početí; to jsou zajisté věci tak odporné, že se Plinius,¹⁾ muž velmi učený, nikoli neprávem diví pošetilsti těch, kdo tvrdí, že takové počátky opravňují lidi k pýše.

Novorozený člověk vstupuje do života hned s pláčem a nářkem. To totiž, co se vypravuje o Zoroastrovi, baktřijském králi, že se téhož dne, kdy se narodil, zasmál, je tak vzácné, že se pokládá za zvláštní úkaz. Pak jsou mu povijanem spoutány ruce i nohy. A zatímco ostatním živočichům příroda dopřála, aby hned po narození chápali, co jim prospívá, a vyhýbali se tomu, co jim škodí, člověk, který považuje sám sebe za nejvznešenějšího z tvorů, něco takového vůbec nezná. Bez výchovy a poučení neumí ani chodit, ani přijímat potravu, a jistě by zemřel, kdyby mu v jeho slabosti někdo jiný nepomohl.

Když se pak naučí jistěji a bezpečněji chodit a místo zvatlaní zřetelně vyslovovat, každodenně se škorpi a pošťuchuje se svými vrstevníky, uráží je a stěžuje si na jejich urážky. Ve všech těch hádkách jde však jen o chřestítka, oříšky, řehtačky a vlčky,

1) *Plinius*, Plinius starší, římský historik a přírodopisec (23–79); Hasištejnský připomíná předmluvu k 7. knize jeho spisu *Naturalis historia* (Přírodní dějiny)

takže jsou tyto dětské rozmíšky obtížné a nepříjemné nejen cizím lidem, ale samotným rodičům. Občas je bit metlou a karabáčem a útočí, jak říká Plautus,²⁾ na mrtvé býky. Když ze studu klopí zrak a mlčí, je za to kárán, neboť to je považováno za znamení méně ušlechtilého ducha. Jestliže však řekne něco volněji a nevázaněji, shledává se u něho drzost ve vyjadřování a volnost se vykládá jako neskromnost. A slova, která by se mnohem rozumnějším lidem prominula, se u dětí, které by zasloužily většího ohledu, považují za provinění. Jedí a pijí podle vůle druhé osoby. Nikdy nespí a nebdí, když chtějí, ale když poručí ten, do jehož péče a moci jsou svěřeny. Když někdy touží po zábavě a chtějí lovit, chytat ryby, ptáky a podobně se cvičit, všichni jim tom zbraňují, jako by neuměly dbát opatrnosti u vody nebo v lese. Často se stává i to, že nejsou bity za přestupek, ale proto, aby učitelé ukojili svou zlost a nasýtili svou krutost. Mnozí z nich jsou totiž tak pošetili, že když se jich dotkne hrubé slovo nebo se cítí ukřivdění, nevyžívají si hněv na původcích křivdy, nýbrž na dětech. Nejsem ovšem natolik nezkušený v otázkách týkajících se lidské společnosti, abych se domníval, že se má útlému věku příliš mnoho promíjet, ale to mne trápí a zehráám na to, že řízením nějakého osudu – nebo abych mluvil jako křesťan: pro hřích praotce Adama – nemůžeme dospět k ctnostnému životu bez takových útrap.

Když dospěje člověk jinošského věku a dojde na ono proslulé Pythagorovo rozcestí,³⁾ většinou se oddá rozkošim a požitkům. Když se některý z mladíků zamiluje, lká přede dveřmi dívky, vzdychá a naříká, tráví dny i noci beze sna. Jestliže se milenka trošičku usměje, šílí jalovou radostí a neopodstatněnou veselostí a rozplývá se tak, jako by zakoušel největší blaženost a štěstí. Když na něho pohlédne zamračeně, zhroutí se a považuje svůj život za krutý a nesnesitelný. U takových lidí není stálosti, není mravní uhlazenosti. Chodí často s bledou tváří, neoholeni, ve špinavých šatech, pak se zas věncí růžemi a vlasy si upraví buď ve vlny, nebo si je natáčejí želízkem a chovají se tak zženštile, že nerozumnost předstihují své milenky, nedbají o svou pověst, nepřátelsky pronásledují přátele, kteří je po právu napomínají.

2) Plautus římský dramatik (zemř. 184 př. Kr.); Hasištejnský má na mysli komedii *Asinaria*
– 3) Pythagorovo rozcestí má tvar písmene Y

A ačkoli jim hrozí nekonečná nebezpečí, jsou přece do té míry zaslepení a neprozřetelní, že vším opovrhují a vrhají se tam, kam je vede vášeň. Všechny jejich myšlenky se točí kolem dívek. O nich se jim zdá, po nich touží a všechnu svou péči a starosti zaměřují a upírají k nim. Při vyslovení jejich jména a při pohledu na ně hned blednou, hned rudnou, a jak se uhlazeně praví, žijí v cizím těle, ve svém jsou mrtvi. Bojím se, že kdybychom je nenazvali nejubožejšími tvory, zdáli bychom se většími bláznů než ti zamilovaní. Mnozí z nich dokonce promrhali nejrozsáhlejší otcovské jmění, když nejen nákladně žijí, ale dávají také dívkám darem drahokamy, perly, zlato, hedvábí a jiné drahocennosti. A tak ti, kdo byli dříve v největší vážnosti, rozházeli všechnu majetek a byli pak u všech lidí v opovržení a v posměchu. Z toho vzniklo zoufalství, z něhož vplynuly největší a nejhrůznější zločiny. [...]

Následuje mladý věk, který je tím tvrdší a obtížnější, čím je ke svému zlu bystřejší. Nestará se totiž jen o přítomnost, ale předvídá i věci budoucí. Hledá přátelství, stará se o počty, jak praví Flaccus.⁴⁾ Z této skupiny si někteří vybírají válečné povolání a považují za nejkrásnější vyniknout v něm. Ti tráví značnou část života pod širým nebem a v táboře, slunce do nich praží, větry je ošlehávají, spaluje je mráz a každým okamžikem očekávají konec života. Nic jim není svaté, nic hodno úcty. Nešetří pohlaví ani věku, nevyhýbají se chrámům ani klášterům. Stejně posuzují věci náboženské jako světské, kradou, loupí, všechno pustoší mečem a plameny, a dosáhnou-li nejvyšší krutostí a lakotou nějakého jmění, promrhají je rozmařilostí a štědrostí a opět je šťve nová naděje, nikdy nemohou buď žít pod zákony, nebo snášet mír a při každodenním loupežení jsou stále chudí, občas také přebíhají k nepřátelům: ty, pro něž kdysi bojovali, utiskují nyní se zbraní v ruce. Nevází totiž spory podle spravedlnosti a nestrannosti, ale soudí, že právo a spravedlnost je tam, kde se nabízí největší žold, sami ustanovují, co se sluší a co je počestné, sami předpisují zákony lidským mravům – a jestliže se v něčem odvážíš proti nim hlesnout, dočista se ti vysmějí. Který rozumný člověk by se totiž odvážil urazit tolik zachmuřených mužů a popudit je? Někdy však

4) Flaccus Quintus Horatius Flaccus (65 př. Kr. – 8), římský básník, ve sbírce *Epistulae* (Listy)

přece splácejí trestem za zločiny, když se příliš spoléhají na své štěstí a když už, oslabeni ranami a vyčerpání namáhavým životem, jsou věšeni, zabíjeni sekýrami a upalováni, jako se nedávno stalo těm, kdo sloužili pod králem Matyášem v Uhrách, z nichž bylo v Uhrách několik tisíc propuštěno ze služby, v Rakousku potrestáno mučením podivnými a neslýchanými způsoby. Co mám říci o těch, kteří jsou zajati Turky a Saracény a jsou buď nesmírně krutě povražděni, nebo snášejí otroctví těžší než smrt?

Někteří pak nenávidějí vojenský život a považují za mnohem užitečnější zabývat se obchodem; čeho dosahují vojáci násilím a zbraněmi, toho docilují tito lidé úskoky a podvody. Klamou totiž, lžou, křivě přísahají a nebojí se žádného zločinu, jen když nese zisk, a proto jsou u některých národů považováni za jakési zákonem uznávané lupiče. Nedopřávají si klidu v létě ani v zimě, konají cesty široko daleko, navštěvují odlehlé krajiny, procházejí ostrovy, zkoumají přístavy a pobřeží a ve snaze vyhnout se chudobě podstupují všechna nebezpečí na zemi i na moři, dávají se zmítat bouřemi, vydávají se v nebezpečí zajetí od pirátů, lupiči je obírají o majetek, a – což je nejbědnější – ač jsou většinou v bezpečí, nemají přece nikdy jistotu, nýbrž při každém šustotu se děsí a chvějí; mnozí také ztroskotají v bouři a ztratí spolu se jměním, kterého nabylí řádně i podvodem, také život. [...]

Přecházím k těm, kteří si opatřují živobytí pěstěním vína, obděláváním polí a ostatními pracemi, které zahrnujeme jménem rolnictví; proč o nich Cato⁵⁾ myslí, že nejsou špatného smýšlení, nevím. Vždyť je známo, že závidí sousedům, činí úklady občanskému spolužití, občas žalují na všechno na nebi. Je opravdu neskutné vylíčit jejich trápení. Nechám stranou čeledíny, kteří pracují při orání polí, pletí, hnojení, vláčení, kteří svými rukama prořezávají vinnou révu, rozsazují ji, okopávají, sázejí; zauvažujme trochu o samotných hospodářích, kteří jsou nejubožejší, ačkoli se považují za šťastné. První ze všech se totiž probouzejí, poslední jdou spát, a kdyby to nedělali, otcovské jmění by bylo ve velkém nebezpečí. Ustavičně poslouchají hašteření a hádky čeledě. Jeden nechce poslouchat šafáře, kterého jsi ustanovil nad ostatními, druhý neprávem žádá mzdu, u jednoho je ti ke škodě

5) Cato Cato st. (234–149 př. Kr.), římský politik, vojevůdce a spisovatel, ve spise *De agricultura* (O zemědělství)

zlodějství, u druhého nedbalost. Kdyby ses domníval, že můžeš potrestat všechny přestupky, způsobíš, že se lidé toho druhu budou vyhýbat tvému domu jako nějaké katovně. Budeš-li jednat vlídně, budeš i ty v opovržení a z nich žádný nesetrvá ve službě; někdy jsi nucen dokonce utajit hněv, aby některý z čeledínů, kdybys ho pokáral ostřejšími slovy, neodešel ze služby v době, kdy je ho nejvíce zapotřebí. A co když plodiny, v jejichž úrodu se skládá naděje, jen málokdy odpovídají přání hospodáře? Vždyť obilí velmi často, když se zelená nebo když vyžene klasy, hyne rzí, nebo když dozraje, potlučou je kroupy, anebo je, již svezené do sýpky, náhodou stráví oheň. Vinné révě někdy škodí sucho, často, když už raší a nasazuje pupence, spálí ji náhle mráz. Také stáda a skot, když už dávají nejlepší naděje na užitek, hynou buď jedem kouzelnic, nebo nemocí a ukazují, že hospodářovy záměry nic neznamenají. Vergilius⁶⁾ ovšem nazývá rolníky blaženými, znají-li své výhody; já je však přece vůbec nevyjímám z počtu lidí postižených pohromami.

Zbývá, abych trochu pohovořil o těch, kteří považují za nejlepší strávit život ve veřejné službě. Tyto lidi zajisté tak zaslepila touha po počtech a po bohatství, že docela zapomněli na svou svobodu, nad niž není člověku nic sladšího. Jsou totiž nuceni brát na mnohé ohled a klekat před těmi, které nenávidí; jsou, pravím, nuceni lichotit a mnoho na sebe brát z vůle jiných lidí; kdyby jednali jinak, byli by považováni za neuhlazené a ohroublé. Jestliže některý z vládců potrestá někoho smrtí, je nutno chválit jeho přísnost, propustí-li někoho bez trestu, je třeba rozhlásovati jeho vlídnost a laskavost. Moudrost jednoho je třeba klást nad moudrost Šalamounovu, spravedlnost druhého nad Aristidovu.⁷⁾ Jiného se sluší srovnávat co do důstojnosti s Fabriciem a Kuriem.⁸⁾ Je-li ti od přírody dána nějaká výmluvnost, musíš pomáhat přátelům, ať jsou spravedliví, nebo nespravedliví, jinak tě opustí i v nejspravedlivější při a budeš vystaven křivdě všech lidí. A nemysli si, že můžeš nějakou ctností dospět k slávě a k bohatství. Jestliže se o to nepokusíš dary, doprošová-

6) Vergilius Publius Vergilius Maro (70–19 př. Kr.), římský básník, ve sbírce *Georgica* (Zpěvy rolnické) – 7) Aristid řecky Aristeides, athénský státník v 5. století př. Kr. – 8) s Fabriciem a Kuriem Fabricius (282 př. Kr. římský konzul) a Kurius (275 vítěz nad králem Pyrrhem) prosluli svou poctivostí

ním a ostatními špatnými způsoby, zůstaneš stále na dně. To znamenal již dříve ve své době Iuvenalis,⁹⁾ když řekl: „Odvaž se něčeho, co je hodno těsných Gyarů¹⁰⁾ a žaláře, chceš-li něco znamenat.“ Řádného člověka chválí, ale on přitom mrzne zimou. Dostane-li se ti však osudem významného postavení, nebudeš ušetřen závistí: jeden bude šířit mezi lidem zlovolné řeči o tvých podvodech, druhý o tvých pletichách, a ať dojde ve státě k jakýmkoli přehmatům, bude to připisovat tvé nadutosti a domýšlivosti a bude se snažit dosáhnout vysokého stupně důstojnosti, jehož nemůže dojít svou ctností a bezúhonností, tvým obviňováním a tvou zkárou. Tak se někdy stane, že když chceš víc, než se sluší, vynikat a být slavný, ocitneš se v nebezpečí života. To věděl Demosthenes,¹¹⁾ muž zaujímající ve výmluvnosti první místo, o němž se vypráví, že radíval mladým mužům, aby se nevěnovali veřejnému životu, protože kdyby se naskytovaly dvě cesty, z nichž by jedna vedla k smrti, druhá k veřejné činnosti, a kdyby bylo zjevné, co musí podstoupit ti, kdo se veřejné činnosti věnují, nikdo by neváhal vybrat si tu, která vede k smrti.

O mužném věku jsme promluvili více než dostatečně. Je tedy nutno dotknout se maličko stáří, jehož nevýhody vylíčil největší z básníků¹²⁾ takto: Nejlepší dny ubohým smrtelníkům rychle uprchnou, přijdou nemoci a smutné stáří i strasti a zachvátí je nevládná smrt. Neboť nejprve jejich těla téměř každodenně trpí chorobou, kolena podklesávají, ruce se chvějí, hlava se točí, zrak se kalí, uši přestávají slyšet a posléze povolují vazy a spojení všech údů. Přidej k tomu obtíže žaludeční a nos vlhký jako u dětí, což, jak praví Satirik,¹³⁾ působí ošklivost a nechuf i u pochlebníků. Chybějí jim potěšení nejen z jídla a z lásky, která poznávají sotva ve snách, ale i rozkoše počestnější a důstojnější svobodného člověka. Vždyť jak se může bavit čižbou a lovem ten, kdo nemůže ani vstát bez pomoci služebníků? Jak může poslouchat zpěvy Marsyovy,¹⁴⁾ Antigenidovy,¹⁵⁾ Orfeovy¹⁶⁾

9) *Iuvenalis* říms. satirický básník (67–127) – 10) *Gyary* pustý ostrov v Egejském moři, kam byli dopravováni odsouzenci – 11) *Demosthenes* athénský státník v 4. století př. Kr. – 12) *největší z básníků* Vergilius (*Georgica* 3, 66–68) – 13) *Satirik* Iuvenalis (*Satirae* 10, 111n.) – 14) *Marsyas* polobůh, satyr, podle řeckých pověstí našel flétnu, kterou zahodila bohyně Athéna, a naučil se na ni hrát tak, že vyzval k soutěži boha umění Apollóna – 15) *Antigenis* hudebník doby Alexandra Velikého (v 4. století př. Kr.) – 16) *Orfeus* mytický thrácký pěvec

a Amfionovy,¹⁷⁾ když mu musí služebný chlapec křičet do ucha, kolik je hodin? Jak se může naučit umělecky složené básni nebo sladce plynoucí řeči a pochopit její smysl ten, kdo je tak zapomnětlivý, že si občas nevzpomene ani na jména knih? Jsou nevládní, skuhraví, mrzoutští a velice hovorní, což přiznávají i přátelé stáří. Chválí minulé časy, odsuzují přítomné, všechno podezírají. Ať se děje cokoli, soudí, že se to děje jim na potupu, vyčítají manželkám nevěru, syny zbavují dědictví jako nevděčníky, a protože se jim zdá, že jsou hodni opovržení, domnívají se, že jimi všichni opovrhují. To se však stává proto, že ve stáří ztrácejí vážnost, které dříve dosáhli výmluvností nebo válečnickými skutky; stává se to ovšem pouze jejich vinou, protože chtějí raději ochabovat než ustát v takové činnosti. Najdou-li se někteří pevnějšího zdraví a čilejší mysli, jako byl u Homéra Nestor,¹⁸⁾ z jehož jazyka plynula, jak píše týž autor, řeč sladší než med, přece snášejí tolik protivenství, že by pro ně bylo někdy lépe zemřít. Vidí, jak synové umírají v boji, vidí jejich pohřeb, jejich zločiny i neřesti a často by si přáli, kdyby to bylo možné, aby se nebyli narodili. Nad tou věcí naříká u Vergilia Euander¹⁹⁾ a u Homéra Priamos.²⁰⁾ A nevidí jen zkázu jiných lidí, ale také sami někdy zakoušejí proměnlivost štěstí a jeho nestálost. Priamos byl šťastný, ať přihlížíš k počtu dětí a k jejich zdárnosti, nebo k velikosti říše. K čemu jej však posléze dovedla jeho dlouhověkost? K tomu, aby viděl, jak před jeho očima krutě pobíjejí nejen nekonečný počet občanů, ale i jeho syny, jak se hrouť a z kořene vyvrací město ze všech nejslavnější, a aby posléze sám padl nepřátelským mečem. Herodotos²¹⁾ vypravuje o Kroisovi,²²⁾ kterému se zdálo, že je šťastný, a o Solonovi,²³⁾ který ho napomínal, aby nevěřil, že někdo je šťastný před koncem života. Ostatně když zestárl a byl Kyrem, perským králem, nejen zajat, ale i položen na hranici, tu teprve poznal moudrost toho, který ho napomínal. Valerius Maximus²⁴⁾ také velice chválí onu ženu z ostrova Kou, které v životě vždycky přálo štěstí a nikdy se od ní neodvrátilo

17) *Amfion* mytický stavitel Théb; při jeho hře na lyru se podle pověsti kameny samy skládaly v městské hradby – 18) *Nestor* král v Pylu (*Ilias* 1, 249) – 19) *Euander* Aeneis 11, 152n. – 20) *Priamos* poslední trójský král (*Ilias* 24, 493n.) – 21) *Herodotos* řec. historik (5. století př. Kr.) – 22) *Kroisos* lýdský král (6. století př. Kr.); byl poražen perským králem Kyrem – 23) *Solon* athénský zákonodárce (6. století př. Kr.) – 24) *Valerius Maximus* říms. spisovatel (1. století), autor spisu *Factorum et dictorum memorabilium* (Pamětihodné činy a výroky)

a která ze strachu, aby ji v pozdním stáří nepotkala nějaká nesnáze, vypila jed a způsobila si smrt v rozporu s příkladem křesťanů. A i když se starým lidem vede sebelépe, přece není možné, aby je blízká smrt, hrozící každým okamžikem, neděsila. Není totiž pravda, že starci mohou dlouho žít a mladíci brzy zemřít, ale, jak praví ona vdova u Jeronýma,²⁵⁾ mladíci ovšem mohou brzy zemřít, avšak starci nemohou být dlouho naživu. Víím, že proti tomu mnoho píše nejen starověcí filozofové, nýbrž i naši, totiž citelové pravé víry, kteří často chválí smrt i stáří. To vše směřuje však spíše k tomu, aby se nám stalo útěchou v naší bídě, než aby nás jí zbavilo a odstranilo ji. [...]

Považuji [...] za zřejmé, že se filozofové, kteří promlouvají o nejvyšším dobru, ať je shledávají v rozkoši, nebo v ctnosti, nebo v přednostech duševních, tělesných či osudových, dopouštějí nejvyšší chyby. V tomto životě nelze totiž hledat nebo najít štěstí. K pravdě se ovšem blíží ti, kdo přidělují vítězství v lidských záležitostech ctnosti. Mýlí se ovšem i oni, protože ctnost není štěstí, nýbrž stupeň a cesta ke štěstí. Bylo by totiž pošetilé zříkat se rozkoší, pohrdat počtami, opovrhovat bohatstvím a snažit se v potu tváře (podle Hesioda)²⁶⁾ dospět k ctnosti, kdyby za ni nekynula nějaká odměna. A to je nesmrtelnost. Ten teprve, kdo jí dosáhne, může se nazvat šťastným a blaženým. Kvůli ní je též zapotřebí usilovat o ctnost. Nedosáhne se jí ovšem lidským úsilím a pílí, nýbrž světle moudrosti: nejsme-li jím z boží vůle osvíceni, všechna naše námaha vyznívá naprázdno. Nicméně musíme myslet na to, abychom byli dobří, musíme vytrhávat z duše plevele žádostivosti, krotit mysl v touze po požitcích, střežit srdce přede vší nákazou zločinu. Je také třeba vzývat Boha, jak prikazuje Platon,²⁷⁾ který se často jaksi nevědomky přiklání k názorům obdivuhodně se shodujícím s naším náboženstvím. Budeme-li to činit se zbožným a pokorným srdcem, neopustí onen nejtrpělivější otec své děti; dopřeje nám jistě, abychom s klidnou myslí snášeli všechny rány osudu, dopřeje nám, abychom nepovažovali za tvrdé nic, co bychom snášeli pro něho, a posléze nás učiní účastnými na svém království.

Přeložila Dana Martínková

25) Jeroným lat. církevní spisovatel (kolem 348–420), překladatel bible do latiny (Vulgáty); Hasištejnský cituje z jeho listů – 26) Hesiodos řec. básník (8.–7. století př. Kr.); Hasištejnský má na mysli jeho báseň Práce a dny – 27) Platon řec. filozof (427–347 př. Kr.), ve spise O zákonech

Jan Dubravius (kolem 1486–1553)

THERIOBULIA (RADA ZVÍŘAT)

Z *Theribulie* (1520) vyjímáme předmluvu adresovanou Ludvíku Jagellonskému a rady tří z 62 zvířat a ptáků králi-Lvu: Leoparda, Fénixe a Jelena. Dubravius střídá různé metrické útvary; český překlad dodržuje počet slabik ve verši, ale nahrazuje převažující jamb originálu daktylem.

Nepřemožitelnému panovníku Ludvíkovi, z boží milosti králi uherskému a českému, Jan Dubravius.

Ačkoli jsem se již dříve rozhodl z úcty a oddanosti napsat Ti něco, nepřemožitelný králi Ludvíku, co by bylo vhodné jak vzhledem k Tvému mladému věku, tak i vzhledem k vysokému postavení, dlouho mi scházela spíše látka než dobrá vůle. Šťastnou náhodou se dostala do mých rukou knížka napsaná mateřským jazykem¹⁾ a přinášející podle nadpisu ve verších rady zvířat. Těmito radami ptáků a čtvernožců byl sám Lev veden k tomu, aby se stal dobrým vládcem. Tato knížka a šťastná příležitost, kterou jsem tak dlouho hledal a která se konečně naskytla, mne velmi potěšily. Nakonec jsem radost ze zábavné četby změnil, jak říká Ausonius,²⁾ v pošetilou snahu veršovat a sledoval jsem zmíněný námět, který se podle mého názoru nehodí nikomu jinému více nežli Tvému Majestátu. Neboť Ty jsi vpravdě král, onen český Lev, jemuž má pomáhat moravská Orlice se zvířaty jiných říší a zemí. Mají Tě povzbuzovat, aby ses neodcizil sám sobě, své povaze vskutku královské a osvědčené zdatnosti svých předků, ale abys naopak usiloval a snažil se naděje, očekávání a tužby, které do Tebe vkládáme, překonat. Přáním Tvých poddaných pak je, abys pokračoval v cestě, kterou jsi začal, abys pečoval o rozvíjení

1) knížka napsaná mateřským jazykem pravděpodobně Nová rada Smila Flašky z Pardubic – 2) Ausonius pozdně římský gramatik, rétor a básník (4. století)